

Tijdschrift voor Tandheelkunde

JUNI 1937

XLIV JAARGANG AFLEVERING 6

A. A. H. HAMER ¹⁸⁶⁷ - 1937
¹⁸⁸⁷

Dit is trouwens steeds het leitmotief van mijn geheele leven geweest: oprechte dankbaarheid en innige vreugde voor alles wat het leven mij schonk: (uit een brief van Hamer).

616.314 (044)

Het is een van onze schoonste menselijke vermogens, personen die een belangrijk deel van hun leven en werken in dienst van hun medemenschen hebben gesteld, te kunnen eeren. Het verdient de voorkeur dit te toonen op een tijdstip wanneer zij onze waardeering nog kunnen beleven. Voor onze collega en vriend A. A. H. Hamer kies ik daartoe dit tijdstip, omdat hij vooreerst op 27 Juni a.s. de leeftijd van 70 jaar, „het voorrecht der sterken” hoopt te bereiken en bovendien op 8 Juli daaropvolgend den dag hoopt te herdenken, waarop hij 50 jaar geleden in Groningen het praktisch tandheelkundig examen met vrucht heeft afgelegd. Met vrucht! Inderdaad. Niet alleen dat deze voortreffelijke practicus honderdtallen van patiënten aan zich verplichtte door de bijzondere wijze waarop hij de belangen van hen die zijn hulp kwamen inroepen behartigde; maar ook hebben zijn persoonlijke eigenschappen, zijn arbeidslust en arbeidsvreugde hem in zijn praktijk een vriendschaar doen verwerven als maar weinigen onder ons,

Hamer kenmerkt zich als mensch door een levendige belangstelling in menschen, in wetenschap en in kunst en deze belangstelling leidde veelal tot positieve resultaten voor tandheelkundige stand en wetenschap. In den tijd dat Hamer als practisch tandarts werkzaam was, tot nu negen jaar geleden, heeft hij een zeer levendig aandeel genomen in de behartiging der belangen van zijn beroep en nog steeds blijkt hij naar vermogen de belangen der tandheelkundige wetenschap en van de professie te bevorderen.

want hij paart een onverwoestbaar enthousiasme voor vooruitgang op elk gebied, aan een merkwaardige blijmoedigheid, die hem den geest van den tijd doet aanvaarden, terwijl een zekere mate van intuïtie, vooruitziende geest ten opzichte van de ontwikkeling der dingen, hem in staat heeft gesteld zich te onderscheiden van en te verheffen boven het middelmatige.

Waar kortzichtigheid de vooruitgang van ons beroepsleven belemmerde, trad hij met het élan van den onbekrompene naar voren en steunde de jongeren in hun streven met ouden sleur te breken, zich niet storend aan afkeuring der behoudende gemeenschap. Wat in H a m e r zoo buitengewoon verdienstelijk is te schatten, is de open en eerlijke waardeering voor verdiensten van anderen. Hij kon miskenden door zijn vertrouwen en waardeering, zelfvertrouwen geven, begaafden ontdekken. Naast al deze uitnemende eigenschappen waarop zoowel innerlijk als uiterlijke voornaamheid steeds den stempel drukken ontwikkelde hij invloed onder de invloedrijksten in den lande. 't Sprak vanzelf dat hij, charmant causeur, die ministers, diplomaten, burgemeesters en andere machthebbende en invloedrijke personen aan zijn tandheekkundige behandeling onderwierp, de aangewezen man onder ons bleek te zijn, om door zijn voorspraak voor ons beroep te winnen, wat met requesten of persartikelen alleen, niet kon worden bereikt. Ik noem als voorbeeld den invloed door hem aangewend om de oude tandmeesterstitel wettig te doen veranderen in dien van tandarts. Trots alle tegenwerking o.m. een request aan de regeering van het hoofdbestuur der Mij. ter Bev. der Geneeskunst waarin erop werd aangedrongen het tandheekkundig examen uit de wet te schrappen en de uitoefening der tandheekkunde voortaan alleen toe te staan aan hen die het artsexamen hadden afgelegd — maar in elk geval de tandmeesterstitel niet door die van tandarts te vervangen, wist hij het kamerlid P r o f. v a n H a m e l e r voor te vinden in een warm pleidooi, de kamer voor de titel-verandering te winnen. Zoo schroomde hij niet tegen de heerschende geest van afscheiding zich aan te sluiten bij hen die in 1909 de Amsterdamsche tandheekkundige Vereeniging oprichtten en steunde hij het werk dier vereeniging door zijn invloed bij het college van B. en W. toen deze vereeniging in 1910 een wijsdsche propaganda voor schooltandheekkunde organiseerde met medewerking van P r o f. J e s s e n, in de Aula der Amsterdamsche Universiteit met den rector magnificus P r o f. W i n k l e r als inleider. Door een stoet van Professoren en gemeenteraadsleden en andere autoriteiten bijgewoond, was dit een demonstratie, die zonder zijn invloed in deze grootsche vorm, niet uitvoerbaar zou zijn geweest en die voor het juiste begrip van

de noodzakelijkheid tot invoering ongetwijfeld groote propagandistische beteekenis heeft gehad. Bij de oprichting van de Ned. Mij. tot Bev. der Tandheelkunde in 1914 aanvaardde hij, die jarenlang het voorzitterschap van het eerwaardig „Genootschap” had bekleed, zonder hoofdelijke stemming daartoe benoemd, het voorzitterschap van dat lichaam, dat met groot wantrouwen door het conservatieve deel der professie, destijds bestaande uit de meest vooraanstaande collega's, werd begroet. Zijn enthousiasme heeft later echter ook deze behoudenden bekeerd. Hier heeft zijn vertrouwen in het juiste inzicht der jongeren, die hun sporen nog niet verdiend hadden, en wier zelfvertrouwen hij door zijn waardeering en samenwerking aanmoedigde, de kinderziekten der Nederlandsche Standsvereeniging helpen overwinnen.

In het Genootschap reeds had het onderwijs zijn levendige belangstelling en 't was op zijn initiatief dat de onderwijs- en examencommissie in het leven werd geroepen, dezelfde welke onder zijn voorzitterschap der Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde in 1916 bij de Maatschappij werd overgebracht. Hamer stelde buitengewoon veel belang in de voorziening van tandheelkundige hulp aan het volk. „Tandheelkundige behandeling is geen luxe maar een noodzaak” propageerde hij waar hij kon, ook bij de overheid.

Toen in 1914 de jonge Maatschappij tot Bevordering der tandheelkunde er naar streefde, de tandartsen in het leger een waardige plaats te geven en den tandheelkundigen dienst in het leger in en buiten oorlog te organiseeren was hij het die den generaal van Land- en Zeemacht persoonlijk wist te overtuigen van de noodzakelijkheid daarvan, met het resultaat dat de officiersrang voor militaire tandartsen werd ingevoerd en dat in het leger de tandheelkundige hulp werd georganiseerd en naar waarde geschat.

De levensblijheid van onzen Jubilaris zal wel in verband staan met zijn bijzonder gunstige constellatie. Geboren als eenige zoon van een talentvolle en door den grooten *Donders* hoogst gewaardeerden vader, oogarts van bijzondere gaven en faam, was hij in de gelegenheid reeds vroeg met invloedrijke mannen der wetenschap contact te krijgen. Reeds in zijn Gymnasiumjaren was hij bekend om zijn groote beminnelijkheid en blijmoedigheid; zijn studievrienden in Berlijn, waar hij de eerste disciplinen der tandheelkunde onderging, herinneren zich nog zijn optimistische levensopvatting.

Vol van idealen toog de jonge tandarts aan wetenschappelijk werk. Reeds een jaar na het afleggen van het practisch tandheelkundig examen in 1888, verwierf hij, in samenwerking met zijn ge-

liefden vriend wijlen Dr. C. v. d. H o e v e n, door beantwoording van een door de Utrechtsche faculteit uitgeschreven prijsvraag een eervolle vermelding. Naar analogie van K ö l l i k e r s onderzoeken over beenweefselresorptie door *osteoklasten* werd daarin op grond van histologische onderzoeken de meening uitgesproken dat soortgelijke reuzencellen, de *Odontoklasten*, de oorzaak zouden zijn van de resorptie der melktandwortels. Deze verhandeling verscheen in de Dental Review 1890 ingevolge waarvan H a m e r de vereerende uitnoodiging kreeg (Brophy, Harlan, C. N. Johnson) zich als docent aan het Chicago College of Dental Surgery, te verbinden.

Van 1887 tot 1890 was H a m e r de hooggewaardeerde assistent van Dr. D e n t z, toen de eerste, enige lector in de Tandheelkunde aan de Rijks Universiteit te Utrecht, behaalde daarna zijn diploma als Dr. of Dental Surgey in Chicago.

In Utrecht kwam hij in nauw contact met de Hoogleraren D o n d e r s, E n g e l m a n n, P e k e l h a r i n g, S p r o n c k, T a l m a, Z w a a r d e m a k e r e.a. wier colleges en klinieken hij 2 jaren gevolgd heeft.

G r e v e r s, toen privaat-docent aan de Amsterdamsche universiteit heeft in 1891 op den jongen D.D.S. beslag gelegd en deze band heeft een beslissenden invloed op H a m e r s verdere levensroeping gehad. Hij, die door zijn ruime wetenschappelijke kijk zich eerst had doen kennen als een veelbelovende kracht voor wetenschappelijk onderzoek en voor het tandheelkundig onderwijs, liet zich door zijn groote liefde voor zijn zeer drukke praktijk volkomen in beslag nemen en hij meende dat dit niet kon samengaan met een onderwijstaak. Want trots zijn groot optimisme zag hij steeds eigen tekortkomingen, maar verheugde zich in datgene wat hij meende te kunnen bereiken. In de samenwerking met G r e v e r s, die hem als een onmisbare medewerker beschouwde en waardeerde en wiens opvolger als privaat-docent te Amsterdam hij later werd, ontwikkelde zich bij hem, naast groote vriendschap een waarachtige bewondering voor het wetenschappelijk werk van den Meester, een onwankelbaar vertrouwen zooals wij dat van H a m e r kennen. Dit kenmerk van zijn persoon, bewondering en waardeering voor de gaven der begaafden, heeft hem er steeds toe geleid dingen die vooruitgang konden teweeg brengen, in en buiten het beroep te propageeren.

Hij introduceerde hier te lande het Angle bandeersysteem, het principe van Stationary anchorage van C a l v i n S. C a s e, en de groote waarde van een geëquilibreerde occlusie, de Solbrigs gietmethode, toen een revolutie in de conserveerende tandheelkunde

enz. Nu zijn al deze werkmethodeu gemeengoed geworden, nauwelijks denkt men eraan dat 40 jaar geleden deze werkwijzen en hun theoretische basis verre van bekend waren.

Maar evenals in de wetenschap en de praktijk bleek de jonge Hamer oog te hebben voor de evoluties van zijn tijd. Toen hij in 1900 op zijn motorcar een reis door Duitschland en België maakte was deze „helsche machine” nog zoo onbekend en onbemind dat men soms weigerde het vehikel te stallen. De schoone karikaturen op het menu van zijn 25-jarig jubileum getuigen van zijn veelzijdig sportief leven. Zeer vroeg interesseerde hij zich voor luchtvaart en hij nam daaraan deel in 1910. De hippische en de watersport en de schermkunst beoefende hij en nog zooveel meer, terwijl Kunst, vooral muziek en litteratuur zich nog steeds in zijn liefde verheugen. Dat Hamer, die werklust en talent in anderen bewonderde, zelf tot scheppenden arbeid in staat was, blijkt uit de vele wetenschappelijke en practische publicaties van zijn hand.

Ik noem hier een aantal welke tusschen 1890 en 1912 het licht hebben gezien.

Over vrije dentikelvorming (Sectie Tandheelk., Int. Med. Congr. Berlin 1890;

over Algem. Pathologie (Handel. Ned. Tandh. Gen., 1e serie bl. 252);

over Moderne Tandheelk. (Handel. Ned. Tandh. Gen., 2e serie bl. 97);

over Partieele kunstkronen (Handel. Ned. Tandh. Gen., 2e serie bl. 163);

over verplaatsen van tanden in verticale richting (Handel. Ned. Tandh. Gen., 2e serie bl. 252);

over het Angle Systeem (Handel. Ned. Tandh. Gen., 3e serie bl. 70);

over Galvanplastische prothese (Handel. Ned. Tandh. Gen., 22e serie bl. 52).

Deze verhandeling werd op het Tandheelkundig Congres 1896 door Prof. Ch. Godon, namens Hamer onder den titel „Sur l'application de la Galvanplaise pour la confection de plaques bases metalliques” aangeboden.

Over het aanwenden van kracht en over de weerstand bij het reguleeren van tanden. (T. v. T. 1898—1899).

Sur les mouvements des dents (Congres Dentaire International Paris, 1900.

Porcelain inlays (Handel. N.T.G., 3e serie bl. 262. 1899).

Allopecia areata en tandziekten. Handel. N.T.G., 3e serie bl.

Over kaakmisvorming. Gen. t. Bev. van Natuur-Genees- en heelk. 1912.

Verder zeer belangwekkende opstellen over tandheelk. onderwijs en verschillende standbelangen vooral in verband met „Presidents addresses” in Genootschap en Maatschappij. In 1905 bij het aanvaarden van het voorzitterschap van het N.T.G. was zijn voorzittersrede geheel gewijd aan de verbetering van het tandheelkundig onderwijs. Bij beschikking van 3 September 1903 was door den minister v. B. Z. een commissie ingesteld aan welke werd opgedragen het voorbereiden van voorstellen tot wijziging der voorwaarden tot verkrijgen der bevoegdheid van tandmeester en tot reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs aan de Rijks Universiteit te Utrecht. Naast de leden Prof. H. Zwaardemaker, Dr. Th. Dentz, John. E. Grevers, J. M. Klinkhamer en Dr F. Meyer werd daartoe ook benoemd A. A. H. Hamer.

Wanneer men een nog te publiceeren artikel van de hand van onzen gouden jubilaris dezer dagen in het tijdschrift leest, ervaart men, dat hij, ofschoon zelf niet meer in de praktijk nog steeds ijvert voor verbetering van het tandheelkundig onderwijs.

Zijn pogingen om in 1913 aan de Amsterdamsche Universiteit een tandheelkundig instituut tot stand te brengen zouden zoowel constructief als materieel geslaagd zijn, ware niet de groote oorlog in 1914 er tusschen gekomen. (Zie T. v. T. 1921, Een stukje geschiedenis).

Dat de vele diensten aan de professie ook door de overheid werden gewaardeerd bewijst de onderscheiding, hem door de Regering verleend bij zijn benoeming tot officier in de orde van Oranje Nassau.

Wie nu meent, dat bij het neerleggen van de praktijk Hamer ophield zijn belangstelling en liefde aan de tandheelkunde te hechten vergist zich ter dege. In het tijdschrift toont hij nog heden met ons mee te leven. Zijn streven bleef zooals steeds erop gericht nuttige en zoo mogelijk blijvende waarden te scheppen voor de tandheelkunde en hij heeft stellig zichzelf die belofte gedaan toen hij ons land verliet. Na eenige jaren, kort na de oprichting van de Stichting W. T. A. rijpte hij hem het plan, het werk van deze instelling te steunen en te verwezenlijken, wat hem reeds lang voor den geest zweefde. Hamer heeft toen in het kader van genoemde instelling een fonds gesticht (het A. A. H. Hamer fonds) uit welker rente, op een bepaalden tijd in de stichtingsbrief vastgelegd, zij die in staat blijken de tandheelkunde door resultaten van wetenschappelijk onderzoek vooruit te brengen, in hun onder-

zoek gesteund worden. Om nu aan deze elegante geste actualiteit te geven heeft de stichter van dit fonds de W. T. A. opgedragen op dit oogenblik een prijsvraag uit te schrijven over het tegenwoordige standpunt der vatbaarheid voor caries, een bedrag van duizend gulden, zonder bezwaar van het Hamerfonds beschikbaar stellend, voor diegene welke volgens de uitspraak der beoordeelende commissie de prijsvraag het meest bevredigend heeft beantwoord.

Indien ik niet vele belangrijke bladzijden over H a m e r stilzwijgend zou zijn voorbijgegaan, voorwaar de staat van verdiensten voor de tandheekunde in Nederland zou met een aantal belangwekkende „faits et gestes” worden uitgebreid. Ik beperk mij tot deze schets van de figuur A. A. H. H a m e r, eerbiedwaardig voorbeeld van liefde en toewijding voor zijn beroep.

Beste Vriend Hamer.

Deze bladzijden zijn aan U gewijd als een uiting van waardeering voor Uw persoon en voor datgene wat het tandheekundig leven in Nederland aan U heeft te danken; en ik beschouw het als een voorrecht dat mij de eer te beurt gevallen is, deze uiting hier te mogen boekstaven. Maar Gij telt onder de beroepsgenooten een groot aantal waarachtige vrienden en hunne waardeering voor Uw persoon en al wat Gij voor de professie deed en doet, is even groot als de mijne. Zij weten nu, ofschoon Gij ver van onze beroepsgemeenschap leeft — idealist die Gij zijt —, dat Uw gedachten nog steeds ons beroepsleven volgen en dat Uw streven nog steeds erop is gericht naar vermogen aan de vooruitgang van ons beroep bij te dragen. Uit naam van al dezen wensch ik van harte dat Gij nog lang de idealen zult kunnen behouden die U daartoe leiden.

BRUSKE.